

۱۵ هزار نامزد وارد انتخابات شدند، خبری از ایده جدید هست؟

صفحه ۷

چهل و پنجمین سالروز پیروزی انقلاب با حضور گسترده مردم برگزار شد
پیام مردم به مسئولان و اپوزیسیون چه بود؟

ایران پای آزادی

در جشنواره‌ای که پراز انتخاب‌های عجیب بود
درخشش فیلم‌اولی‌ها امیدواران کرد

فیلم‌اولی‌ها جشنواره رانجات دادند

«فرهیختگان» گزارش می‌دهد

تاپ ۱۰ دانشگاه آزاد ۱۰ مرکز سرآمد تحقیقات علمی

دیوانه‌های بدون پیروزی

نتانیا هو به دنبال حمام خون در ریفج است

انتخابات پاکستان؛ نظامیان مقهور اراده مردم

میراحمد رضا مشرف
پژوهشگر حوزه بین‌الملل

پادداشت

انتخابات سراسری پاکستان روز پنجشنبه و در فضای پراشتاب امنیتی برگزار شد و به رغم مراقبت ۱۵۰ هزار نیروی ارتش و پلیس از روند برگزاری آن، براساس آمارهای رسمی منتشرشده از جانب مقامات امنیتی حدود ۵۱ حمله تروریستی در روز برگزاری انتخابات انجام گرفت که به کشته و مجروح شدن بیش از ۵۰ نفر، از جمله تعدادی از پرسنل نظامی انجامید. با این حال انتخابات در نهایت به سرانجام رسید و اکنون این اعلام نتایج است که موجب شگفتی ناظران داخلی و خارجی پیگیر تحولات پاکستان را فراهم کرده است. بر مبنای نتایج رسمی اعلام شده از سوی کمیسیون انتخابات پاکستان برای اولین بار در تاریخ انتخاباتی این کشور، نمایندگان مستقل با کسب ۱۰۱ کرسی پیش‌تاز رقابت‌های انتخاباتی شده‌اند. اما کیست که نداند که اغلب یا شاید قریب به اتفاق این افراد متعلق به حزب تحریک انصاف عمران خان یا از حامیان آن هستند؛ حزبی که ظاهراً از جانب دادگاه و دولت موقت اما در باطن از سوی نظامیان پاکستان فعالیت آن ممنوع اعلام شده و رهبران و چهره‌های شاخص آن یا سر از زندان‌ها و بازداشتگاه‌ها درآورده یا متوراری و مخفی شده‌اند. اما بعد از استقلال‌ها، حزب مسلم‌لیگ به رهبری نواز شریف با کسب ۷۵ کرسی در رده دوم قرار گرفت و ۵۴ کرسی نمایندگی نیز به حزب مردم بلال بوتو زرداری رسید. اکنون در مورد بررسی و تحلیل نتایج انتخابات سراسری روز پنجشنبه می‌توان به چند نکته مهم اشاره کرد.

۱ فضای به شدت قطبی شده و ناکامی احزاب کوچک: انتخابات

سراسری اخیر در یک فضای سیاسی به شدت قطبی شده برگزار شد که در آن شاهد رقابت میان سه ضلع اصلی یعنی تحریک انصاف، مسلم‌لیگ و مردم بودیم. در چنین فضایی احزاب کوچک‌تر سیاسی و حتی احزاب متوسط و مذهبی همچون جمعیت علمای اسلام و جماعت اسلامی پاکستان مجال چندانی برای عرض اندام پیدا نکردند. بنابراین انتظار می‌رود این شرایط بر نقش و میزان نفوذ احزاب کوچک در دولت آینده تاثیر بسزایی بر جای بگذارد.

۲ موفقیت چشمگیر و دور از انتظار حزب عمران خان: بر مبنای آمار

رسمی اعلام شده در این دوره ۱۰۱ نماینده مستقل به مجلس ملی راه یافته‌اند که با توجه به اعلام همبستگی قریب به اتفاق آنها با حزب تحریک انصاف در دوران مبارزات انتخاباتی، می‌توان این آمار را به عنوان پیروزی خیره‌کننده برای

حزب تحریک انصاف ثبت کرد؛ هرچند حزب ادعای موفقیتی بسیار بیش از آن را دارد. اما در مورد دلایل این موفقیت بزرگ انتخاباتی عمران خان و حزبش باید به چند عامل اشاره کرد؛ کثرت رای دهندگان جوان و توانایی حزب در جذب رای جوانان، نگرانی و ناراضی مردم از مداخله نظامیان در انتخابات به نفع نواز شریف و قابلیت بالای عمران خان و متحدان حزبی‌اش در بهره‌گیری از ظرفیت‌هایی مانند اینترنت و شبکه‌های مجازی، آن هم در شرایط اعمال محدودیت‌های سیاسی و فیزیکی بر حزب. در عین حال ناگفته نماند که در جریان انتخابات اخیر عمران خان و برخی رهبران تحریک انصاف نشان دادند که از بلوغ و درک سیاسی خوبی هم برخوردار شده‌اند. دعوت از مردم و طرفداران حزب به حفظ آرامش سیاسی و پرهیز از بروز ناآرامی و در کنار آن تشویق آنها به مشارکت وسیع در انتخابات و مایوس نشدن از قدرت صندوق‌های رای، ویژگی‌های بارزی بود که بلوغ سیاسی و فکری آنها را نشان داد. اما اتکا و اطمینان به صندوق‌های رای نیز از هوش و درک بالای سیاسی آنها نسبت به موقعیت سیاسی ارتش و نظامیان خبر می‌دهد؛ در جایی که نظامیان بنا بر برخی فشارهای موجود ناچار به حفظ وجهه یک انتخابات سالم و رقابتی بودند. عمده این فشارها از جانب غرب و آمریکا بر ارتش وارد می‌شد؛ چراکه پس از سقوط طالبان در افغانستان، غربی‌ها نمی‌خواستند به ناپدید شدن و همراهی با یک روند غیردموکراتیک دیگر در آسیا متهم شوند. دقیقاً بر همین اساس بود که ارتش به ۳۷ خرنیگار خارجی که عمدتاً از کشورهای آمریکا و انگلیس بودند، اجازه داد تا برای پوشش انتخابات وارد پاکستان شوند. وضعیت اقتصادی وخیم پاکستان و وابستگی شدید این کشور به کمک‌ها و وام‌های خارجی مانند کمک صندوق بین‌المللی پول که بازهم غربی‌ها در این نهاد نقش محوری داشتند، مورد دیگری بود که نظامیان را ناچار می‌کرد تا حداقل انتخابات را در شرایطی نسبتاً مطلوب برگزار کنند. در نهایت همه این موارد دست به دست هم داد تا نظامیان در تله انتخابات گرفتار شده و نظاره‌گر پیروزی غیرمترقبه حامیان خان باشند.

با این حال عمران خان و حزب تحریک انصاف برای تکمیل پیروزی در این انتخابات مسیر دشواری را پیش رو دارند. اولاً آنها ممکن است برخی از اعضای حزب را که در جریان انتخابات به صورت مستقل وارد شده‌اند، در جریان برگزاری محاکم و به دلیل مجرم شناخته شدن به وسیله دادگاه‌ها از دست بدهند. در وهله دوم آنها باید بلافاصله به فکر حفظ وفاداری و انسجام اعضای مستقل باشند. موردی که صرفاً با امکان تجمیع این افراد در یک چهارچوب ضابطه‌مند و قانونی حزبی میسر خواهد شد. به نظر می‌رسد که تحریک انصاف با راهکارهایی در این زمینه دست یافته یا حتی احتمالاً از قبل پیش‌بینی‌هایی در این رابطه داشته است. انتشار اخباری در مورد پیوستن مستقل‌های طرفدار تحریک انصاف

به حزب «شورای وحدت مسلمین» را باید در همین راستا ارزیابی کرد. این حزب که ماهیت شیعی داشته و در انتخابات اخیر یک کرسی در مجلس ملی کسب کرده، می‌تواند بستر مناسبی را برای ادامه فعالیت اعضای تحریک انصاف در مجلس فراهم کند و حتی به آنها امکان ورود به عرصه رقابت‌ها برای تشکیل یک دولت ائتلافی را بدهد. از سوی دیگر در سطح ایالتی هم اخباری از توافق تحریک انصاف با حزب مذهبی «جماعت اسلامی» در ایالت خیبرپختونخواه به گوش می‌رسد. با توجه به اکثریتی که مستقل‌های طرفدار عمران در این ایالت به دست آورده‌اند، این اتحاد می‌تواند زمینه تسلط آنها بر دولت ایالتی خیبرپختونخواه را آماده کند. به رغم همه این تدابیر هنوز هم نمی‌توان پیش‌بینی کرد که عمران خان و حزبش تا چه حد بتوانند در حفظ مستقل‌ها در یک ساختار منسجم موفق باشند. در این راستا هر دو حزب مسلم‌لیگ و مردم مدعی تماس مستقل‌ها با آنها شده‌اند و در یک مورد اخبار موثق حکایت از آن دارد که ۴ تن از نامزدهای مستقل مجلس ایالتی پنجاب به حزب مسلم‌لیگ نواز پیوسته‌اند.

۳ حزب مسلم‌لیگ بازنده بزرگ انتخابات: اگرچه حزب مسلم‌لیگ به

لحاظ قانونی ظاهراً حزب برتر و پیروز این انتخابات محسوب می‌شود اما شکی نیست که کسب این تعداد محدود کرسی نمایندگی مجلس ملی، آن هم در شرایط برخورداری از پشتیبانی کامل حاکمیت (نظامیان) را باید شکست و ناکامی بزرگی برای حزب و شخص نواز شریف تلقی کرد. علاوه بر این عدم موفقیت در ایالت پنجاب به عنوان پایگاه سنتی مسلم‌لیگ هم باعث شده تا حزب در تشکیل یک دولت مستقل ایالتی ناکام بماند. در این موقعیت حزب برای دستیابی به قدرت راهکارهای محدودی پیش رو دارد که یکی از آنها ائتلاف با رقیب دیرینه یعنی حزب مردم پاکستان است. درست است که حزب نواز شریف در سال ۲۰۱۸ و به منظور برکناری عمران خان یکبار تن به این کار داده اما شرایط فعلی متفاوت از آن زمان است؛ چراکه هنوز در اذهان باقی مانده است که در ایام انتخابات دو حزب و رهبران آنها از وارد کردن نوبت تهمت و اتهامی به یکدیگر دریغ نکردند و بدترین نوع تقابل‌ها را با یکدیگر داشته‌اند. دقیقاً بر همین اساس است که در جریان مذاکرات برای تشکیل دولت ائتلافی در پنجاب، نواز شریف حاضر به رویرویی با بلال بوتو و پدرش نشد و شهناز شریف مسئولیت مذاکره با نمایندگان حزب مردم را برعهده گرفت. در این اوضاع طبیعی است که مشکلات دو حزب برای تشکیل یک دولت ائتلافی ملی دوچندان خواهد بود و معلوم نیست که نواز شریف چگونه بتواند به همکاری با جوانی چون بلال بوتو تن بدهد. در سایه وجود چنین مشکلاتی است که آصف زرداری پدر بوتوی جوان در دیدار با شهناز شریف مواضع خود و

پسرش را در ایام انتخابات تبلیغاتی توصیف می‌کند و بر کنار گذاشتن صحبت از گذشته تاکید دارد.

۴ حزب مردم فراتر از حد انتظار: حزب مردم به رهبری بلال بوتو جوان

با کسب ۵۴ کرسی نمایندگی در انتخابات اخیر عملکرد نسبتاً موفق از خود برجای گذاشت. این حزب در عین حال که توانست در مقایسه با انتخابات سراسری قبل کرسی‌های نمایندگی بیشتری را در مجلس ملی کسب کند، در انتخابات ایالت «سند» به عنوان پایگاه سنتی حزب هم موفقیتی درخور توجه به دست آورد و توانست دولت ایالتی مستقلی را تشکیل دهد. موفقیت حزب مردم را هم باید مرهون برنامه‌های منسجم و هدفمند تبلیغاتی ارائه شده از جانب بلال بوتو و در کنار آن نظر مساعد جوانان به این سیاستمدار جوان و عاری از هرگونه پیشینه فساد سیاسی دانست. البته بلال بوتو در این انتخابات کمی هم بی‌تجربگی و ناپختگی سیاسی خود را نشان داد؛ در جایی که آنقدر به نواز شریف و حزیش حمله کرد و بد و بیراه گفت که حالا نواز حاضر نیست با او بر سر یک میز بنشیند، چه برسد به اینکه در یک دولت ائتلافی او را زیر پر و بال خود بگیرد.

۵ سرنوشت دولت آینده: با نتایجی که در انتخابات اخیر حاصل شده،

نه تنها هیچ حزبی قادر به تشکیل دولتی مستقل نخواهد بود، بلکه ائتلاف دو حزب بزرگ برتر یعنی مسلم‌لیگ و مردم (اگر فعلاً از مستقل‌ها چشم‌پوشی کنیم) هم برای تشکیل یک دولت ائتلافی کافی نخواهد بود. از سوی دیگر فضای قطبی شده انتخاباتی موجب شد تا عرصه رقابت برای احزاب کوچک هم تنگ شود و آنها نتوانند به نتایج درخور توجه و تاثیرگذاری برای همراهی با دولت دست پیدا کنند. در چنین موقعیتی برای تشکیل یک دولت ائتلافی چند گزینه وجود دارد. اول انسجام یافتن مستقل‌های طرفدار تحریک انصاف در قالبی حزبی و ائتلاف آنها با یکی از دو حزب مسلم‌لیگ و مردم. با توجه به مخالفت شدید ارتش پاکستان با فعالیت حزب تحریک انصاف این گزینه کمی دور از ذهن به نظر می‌رسد؛ هرچند که با چرخش عمران خان یا ارتش به سمت یکدیگر، امری غیرممکن نیست. گزینه دوم و محتمل‌تر همان است که چند حزب کوچک و بزرگ با محوریت احزاب مسلم‌لیگ و مردم اقدام به تشکیل کابینه‌ای ائتلافی کنند. نواز شریف اخیراً و بعد از انتخابات، در مصاحبه‌ای تلویحاً به این گزینه اشاره داشته و از آن به عنوان تشکیل یک دولت «اجماع ملی» یاد کرده بود. این مورد برای حاکمیت (نظامیان) نیز گزینه‌ای مطلوب به شمار می‌آید، به ویژه اینکه یک دولت ائتلافی با مشارکت احزاب متعدد، بر قدرت مانور دولت در برابر نظامیان هم تاثیر گذاشته و از عرض اندام سیاستمداران در برابر ارتش جلوگیری خواهد کرد.

انا لله و انا الیه راجعون

کل من علیها فان و یبقی وجه ربک ذوالجلال و الاکرام

درگذشت آقای دکتر سعید آقایی، استاد فرهیخته و دلسوز دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی را به خانواده محترم آن مرحوم و جامعه دانشگاهی تسلیت عرض می‌کنم.

اکبر نصراللهی
رئیس دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و رسانه

روایت سال‌های جنگ

مضمون

فصل جدید رادیو مضمون منتشر شد | همیشه در میان و روزنامه فرهیختگان

رادیو مضمون، کاری از گروه پادکست‌های همیشه در میان و روزنامه فرهیختگان